

Đã trả em “đi c” với sách là tội ác!

Tác Giả: Nguyễn Ngọc

Thứ Tư, 04 Tháng 11 Năm 2009 08:38

Sách, đọc sách là niềm vui, là hạnh phúc.

Độc coi là có văn hóa mà không quan tâm đến sách thì... có vấn đề !

Hiện nay, so với một số thời kỳ trước đây, dân ta đọc sách ít hơn, đọc biết là trong những giới lớp ra phải là những người yêu sách, ham đọc và biết cách đọc sách hơn cả.

Trong xã hội nào cũng vậy thôi, không phải mọi người đều yêu sách, say mê đọc sách, những người trong một số giới nào đó độc coi là thuộc bộ phận “có văn hóa” lại quá ít quan tâm đến sách thì quả là có vấn đề. Chẳng hạn ngày trước sinh viên Sài Gòn ra đường cầm trên tay một tờ Bách Khoa hay Văn, một cuốn sách của nhà xuất bản Lá Bối..., sinh viên Hà Nội cầm trên tay một cuốn sách của Lev Tolstoi, Ostrovski ... độc coi là người có văn hóa, thì ngày nay ta thấy những chỗ thợ hớt tóc báo Công An hay An ninh Thủ giới...

Tôi đọc biết, có những người lãnh đạo cấp rất cao, sau giờ làm việc ban ngày, tối chỉ tập trung đánh tu lô khêu suốt đêm, chẳng bao giờ biết cầm một cuốn sách (vậy mà nếu có dịp đến một cuộc họp nào đó của giới văn học thì sẵn sàng lập tức lên lớp dạy nhà văn phải viết như thế nào!) ... Những điều như thế không thể coi là bình thường nữa rồi.

Không có minh bạch nào buộc người ta đọc sách được!

Vấn đề bây giờ là tìm ra nguyên nhân. Điều gì khiến cho tình hình đọc sách của chúng ta sa sút? Chẳng cần có rất nhiều nguyên nhân. Theo tôi, một trong những nguyên nhân quan trọng nhất chính là giáo dục, là nhà trường của chúng ta hiện nay.

Sáng nay vừa có anh bạn nói với tôi điều này và tôi thấy anh ấy hoàn toàn có lý. Anh ấy bảo: anh kêu học sinh không đọc sách nhưng tôi xin hỏi anh học sinh của mình bây giờ lấy thì gì đâu nữa mà đọc? Suốt ngày bận quẩn đến một nháy vì bao nhiêu thi kiện thi cò nhét vào đầu. Tôi lấy ngơ trong bài tập về nhà, ngủ cũng không yên, thế không ra học, còn đọc gì nữa? Nếu có đọc chút thì gì nào dôi ra đọc thì cũng là đọc thôi, hỏi đâu mà đọc, còn hào hứng thú

vội gọi nã mà đi c! Mãi đây tôi còn thấy báo chí đưa tin Bô Giáo dục hợp đồng với đài truyền hình cũ bui tôi đi n m y gi đó thì đài báo tin hi u cho tr con b t đ u ng i vào h c ở nhà, làm bài tập cho v nhà. Nghĩa là Bô qu n ch t h t thì gi c a tr con ban ngày ở tr ng r i, thấy còn ch a đ , bây gi qu n luôn h t c thì gi ban đêm ở nhà c a chúng n a, quy t không cho chúng đ c h ra lúc nào mà thôi!

Cũng mãi đây tôi đ c đ c m y bài nói về giáo dục ở Ph n Lan hi n nay đang đ c m i ng i nh t trí công nh n là nh t th gi i, k c M cũng ph i tìm đ n h c. Tr con Ph n Lan 7 tu i m i b t đ u đi h c, nghĩa là ch m h n ở ta 2 năm, đ c tha h ch i thêm 2 năm. Đi h c thì h t s c tho i mái, nhuộm tóc đ màu, nghe nh c metal t c th rock h ng n ng, và ng i ta tuy t đ i c m th y cô không đ c cho bài tập v nhà... V y mà l n lên h là nh ng con ng i th t gi i giang, s ng r t v n minh, và t t nhiên đ c sách cũng vào hàng nh t nh i th gi i ...

Cách làm giáo dục nh ở ta hi n nay thì th t khó lòng mà có đ c thói quen ham mê đ c sách. Th ng đ n 20 tu i r i mà không h bi t đ n ham thích và cái thú đ c sách thì c đ i s khó lòng tr thành ng i ham đ c và bi t đ c sách. Mà vì sao giáo dục c a ta l i đi theo con đ ng t c t đó? Tôi đã có nhi u l n nói, nay xin đ c nói l i l n n a: vì chính cái tri t lý xã h i mà n giáo dục c a chúng ta theo đ u i. Đó là m t n n giáo dục căn c trên ni m tin r ng có nh ng chân lý tuy t đ i, b t bi n, đ y h c là truy n bá nh ng chân lý đó, đi h c là đ th m nhu n nh ng chân lý đó đ ng dùng su t đ i. Có th nói, v i ki u giáo dục đó thì ch ng c n đ c sách làm gì.

B i, nh nhà văn Linda Lê đã nói m t cách r t sâu s c: sách là n i ng i ta “đem nh ng ni m tin ch c đ nh nh c a mình đánh đ i i y nh ng c n chóng m t và nh ng tr ng tr nh”. Nói cách khác, sách làm lay chuy n nh ng ni m tin giáo đ i u c a chúng ta. N u mu n có m t đ nh nghĩa v v n hóa đ c thì riêng tôi, tôi mu n th đ a ra đ nh nghĩa đó. Đ c sách là đ bi t r ng cu c đ i, th gi i là vô cùng ph c t p và phong phú, h t s c đa nghĩa. Đ đ ng s ng m t cách giáo đ i u. Đ dám và bi t sáng t o. M t v n hóa đ c nh v y t t nhiên ph i đ c xây đ ng đ n đ n, và nó cũng th m vào ng i ta đ n đ n, th ng là m t cách không hoàn toàn ý th c, b t đ u t đ ng tác đ u tiên: c m l y cu n sách lên và đ c.

Đ c sách là vi c t nguy n, ch ng ai và ch ng có m nh l nh nào bu c ng i ta đ c sách đ c c . Theo tôi, tr c h t c n kiên trì gây đ ng l i trong xã h i thói quen, không khí, quan ni m coi sách v , coi ch nghĩa là quý, là thiêng liêng. Ngày x a, khi còn h c ch nho, m i khi l đ t m t t gi y có ch xu ng đ t thì ng i ta coi là có t i, ph i l i n c m đ t lên đ u. Đ y là “ch c a thánh hi n”, là thiêng liêng, là th ph i sùng bái. “Phong ki n” hay mê tín ? Không h , đ y là coi tr ng v n hóa, coi v n hóa là cao quý h n m i th trên đ i. Đ y là v n minh.

Nên khoe sách cho đúng khoe tài sản!

Lần nói chuyện Phan Lan, bên này khi mới đưa bé đọc sinh ra thì quà tặng nó là một giỏ sách, thật là một đứa trẻ văn minh và hạnh phúc. Con kiên trì xây dựng cái văn minh này ta. Tôi nghĩ về tình hình ta bây giờ, trước tiên là khuyến khích người ta cầm một cuốn sách lên mà đọc cái đã, bớt đọc sách gì cũng được; và trước tiên là trong giới nhà nọ người đọc coi, tôi coi mình là người có văn hóa, học sinh, sinh viên, cán bộ, thanh niên...

Theo chỗ tôi biết, có không ít sinh viên, thậm chí cả sinh viên khoa văn, chưa bao giờ đọc truyện một cuốn sách, chỉ đọc một số trích đoạn bất bực. Có nhà văn viết theo lối, tôi nghĩ không bao giờ đọc một cuốn sách cho đến đâu đâu. Nhà truyện con có quy định hỏi hỏi nào thì phải đọc hết nhà văn cuốn sách nào, nhà văn đọc cách đọc, có kiểm tra, có bắt làm báo cáo. Bớt giới học nhà văn môn ai cũng biết là hình thức và vô bổ đi, thậm chí thậm chí bắt một nhà văn kiêu ngạo đang dạy đi, xem thậm chí có chỗ ai không, tôi tin rằng không, mà trái lại học trò của ta sẽ thông minh hơn, thoải mái, tin, chỉ đọc, sáng tạo hơn.

Nên dành thì giờ cho người ta đọc sách. Hãy làm cho nhà truyện trở thành nơi đầu tiên (cùng với gia đình) tạo cho con người ý niệm về sự cao quý của chữ nghĩa, sách vở, tập thói quen, nhu cầu và niềm say mê đọc... Đoàn thanh niên của chúng ta có bao nhiêu hoạt động, phong trào này phong trào nọ, học cái này cái nọ, rôm rả, trong đó phải nói thật có rất nhiều cái chỉ là hình thức và vô bổ. Tôi sao đoàn thanh niên không có cuốn vở đọc mà thanh niên một năm hãy đọc lấy một cuốn sách? Tôi tin nếu làm như vậy thì đoàn, thanh niên của đoàn sẽ khá ra, trong sạch hơn rất nhiều.

Cũng cần vẽ nên một không khí, xây dựng các tài sản gia đình, chúng tôi khuyến khích văn hóa đọc phú, nhà giàu nào cũng có một tủ sách rôm rả sang mà tuy nhiên không có tài sản, đem khoe với mọi người bao giờ cũng là khoe tài sản chứ không học khoe tài sản... Cần gì làm cho được trong một số giới giới là có văn hóa như vậy, rồi dần dần lan rộng ra...

Đúng là làm mình nghèo đi

Tôi nghĩ, không nên bắt ai cũng đọc nhà văn cuốn sách “cấp cao” như tài sản Tinh hoa của nhà xuất bản Tri thức thì mọi giới là có văn hóa được. Nhà văn cuốn sách này bao giờ cũng vậy, đâu cũng vậy, thậm chí giành cho giới tinh hoa (élite) của xã hội, chúng tôi nào có được người

đi c đi trà đầu. Nó thm vào giới tình hoa, rồi tiếp giới y mà theo những con đường khác nhau thm vào xã hội. Và ngay nhà xuất bản Tri Thức cũng hiểu rõ điều này nên bên cạnh sách Tình hoa còn có một số sách Vòng ngoài giới những cuốn cũng thật hay những đi c h, chẳng hạn ba sách của J. Diamond (nhân đây cũng xin nói: tôi biết trong danh mục các sách bắt buộc trong chương trình của trường Boston College, một trường đại học rất nổi tiếng, thầy có những cuốn sách của J. Diamond bên cạnh Kinh Thánh, Đạo đức kinh của Lão Tử, tác phẩm của Kant, Hegel, Marx và nhiều tác giả kinh điển Đông Tây).

Tôi cũng thấy nếu có nhiều người tiếp tục xuyên đi c những cuốn sách dạy về thuật kinh doanh, lý thuyết kinh tế, bí quyết làm giàu, giáo trình tin học... thì cũng chẳng có gì là xấu, là sai. Họ đi c những cuốn sách đó vì họ có nhu cầu về những vấn đề đó, đi c cũng tốt chứ có sao đâu (Còn họ là suất đi c chứ đi c báo về các vấn đề, nhưng thay là lo ngại báo bán chứ y như thế này!). Chỉ có điều nếu họ chỉ đi c một số sách y thôi thì là sẽ làm nghèo mình đi, và điều này còn quan trọng và thiệt th hơn, nếu chỉ đi c như vậy thì chính tác động của những cuốn sách kia cũng sẽ rất hạn chế, chỉ là những thói quen thu thập thông tin khô khan, không có h.

Tôi biết bây giờ ngay trong giới kinh doanh cũng đã có khá nhiều người hiểu sâu sắc rằng văn hóa chính là nền tảng của kinh doanh thành công, có lẽ chính hiện nay giới kinh doanh là giới ngày càng có văn hóa hơn, có nhu cầu văn hóa hơn. Chúng tôi cũng nhận ra điều này trong hoạt động của sachhay.com. Có những hoạt động như kiêu sachhay.com để giúp họ ngày càng đến gần với sách hơn, đi c càng nhiều loại sách phong phú hơn, sách kinh doanh, sách dạy làm giàu, sách triết học phổ thông, sách khoa học xã hội và tự nhiên, sách văn học nghệ thuật...

Cũng không cần quá lo về sự phát triển của các phương tiện truyền thông hiện đại sẽ giết chết sách. Thực tế nhiều người trên thế giới, đó các phương tiện truyền thông phát triển và hiện đại hơn ta nhiều, đã chứng minh điều ngược lại.

Tôi tin và chờ đợi nhiều hơn xã hội dân sự

Xin nói rõ ý tôi về chủ này: sự thật h và trí thức là có, đáng lo; những nghèo nàn và tình trạng dân tộc thì theo tôi là không đâu. Hãy nhìn các thế hệ thanh niên trong một vài số kiển chính trên xã hội và qua thì sẽ rõ. Họ không hề thua kém các thế hệ trước về ý thức chính trị xã hội và tình trạng dân tộc, họ rất dũng cảm và rất khôn ngoan. Và cũng xin nói thật: tôi không chờ đợi nhiều các nhà chức trách, họ vẫn còn rất nặng nề duy “gác cửa”, ngăn chặn. Tôi không chờ đợi “tuyệt đối” và cái tâm vô vàn của các nhà quản lý”. Chắc thế rồi cũng là o t t ng

thôi. Tôi chỉ tôi thấy gần đây còn có bị u hi n c a m t lo ng không lành m nh và trái quy luật: ng i ta s s phát tri n c a t nhân trong các lĩnh v c này. V a qua rõ ràng s tham gia c a thành ph n t nhân, d u còn m c dè d t, đã khi n cho tình hình xu t b n có kh i s c s c rõ r t, sách hay in đ c nhi u h n, t t h n, xu t b n rõ ràng đã năng đ ng h n, lý ra càng nên ti p t c phát tri n m nh h n, thì ng i ta đã cho r ng t l tham gia c a t nhân nh th là l n quá, s “m t đ nh h ng”! Nói th t, tôi cũng không th t s quá lo v nh ng suy nghĩ nh v y, b i r i cu c s ng s v t qua và quét h t nh ng lo ng v v n y mà đi t i đích. Ch ng có gì và ch ng ai ngăn đ c đâu. Có th có đ u đáng ti c là nó có làm ch m đi ít nhi u quá trình v n đ ng t i đích.

Ngay trong chuy n chuy n đ ng c a văn hóa đ c, tôi tin và ch nhi u h n xã h i dân s , b t ch p t t c , đang ngày càng phát tri n. Ngay đ i v i m t “lô c t” nh ngành giáo d c hi n nay - nh đã nói trên, l ra là n i con ng i đ u tiên đ c bi t đ n ni m h nh phúc đ c - thì đ chuy n đ ng đ c nó h n cũng ph i là t tác đ ng c a đ lu n xã h i, c a các ph ng ti n truy n thông, c a các t ch c xã h i v.v. Nh ng ho t đ ng nh c a sachhay.com đ c nhân nhi u lên và r ng ra s có th có tác đ ng r t t t.

Sách, đ c sách là ni m vui, là h nh phúc. Con ng i đ c sách tr c h t vì ni m h nh phúc đ c l ng mình l i v i chính mình, đ ng th i l i đ c m r ng mình ra v i th gi i mênh mông, c th gi i th t c a nh ng ng i khác, c a đ ng lo i, l n th gi i o mà m i ng i v i m t cu c đ i duy nh t c a mình không th có đ c. Nh ng ho t đ ng nh c a sachhay.com, theo tôi, nên c g ng không quá nghiêm trang, n ng n , ph i c g ng làm sao đ ng i ta đ n đó thì th y vui, nh g p ng i thân, g p ng i yêu, nh nhàng, có th c i m h t mình, đ c nghe nh ng tâm s chân tình và thú v . Đ n đ n nh v y, kh i g i l i ni m thích thú đ c, cho đ n khi tr thành m t nhu c u không th thi u.

M t trong nh ng đ u quan tr ng khác, theo tôi, là c n có nhi u tác đ ng khác nhau đ i v i nhà tr ng đ cho n i y tr thành m t thiên đ ng h nh phúc c a tr th đ c bi t đ n th gi i k l và k thú c a sách. Đ ng đ cho tr em “đi c” v i sách ngay t tu i th . S là m t t i ác đ y!

T t nhiên, đ làm đ c đ u đó ph i có n l c chung c a c c ng đ ng. Tôi ch mu n nói thêm: cũng đ ng quá s t ru t, đ ng o t ng s gi i quy t đ c r t ráo ngay, ph i r t kiên trì. Ngay v i c v n đ sách và đ c đ c đ t ra, đ c báo đ ng nh hi n nay cũng là m t đ u hi u tích c c. Hãy hy v ng.